

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۴۲) : احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره مسلسل: ۱۹۰۹۷
کد موضوعی: ۲۱۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۴/۱۳

عنوان گزارش:

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۴۲):
احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی

نام دفتر:

مطالعات اجتماعی

تهیه و تدوین کنندگان:

محسن کرمانی، فرشید خضری، فاطمه محمدی، مرتضی گنجی، سامان یوسف‌وند

اظهار نظرکننده:

روح‌الله عباسی

ناظران علمی:

مهدی مختاری پیام

ویراستار ادبی:

شیوا امین اسکندری

گرافیک و صفحه آرایی:

محمد دهقانی شهربابی

واژه‌های کلیدی:

۱. برنامه هفتم
۲. آسیب‌های اجتماعی
۳. سازمان امور اجتماعی
۴. شورای اجتماعی کشور

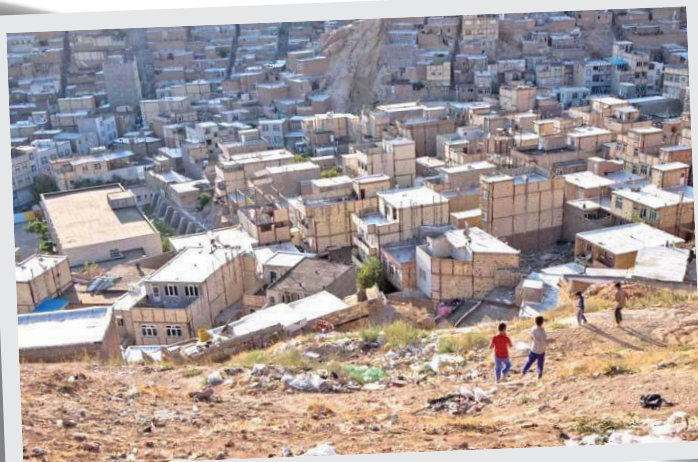

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۸	مقدمه
۹	ارزیابی کارشناسی احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی
۱۶	احکام پیشنهادی
۱۸	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۱۹	منابع و مآخذ

فهرست جداول

۱۰	جدول ۱.۱ ارزیابی احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی در لایحه برنامه هفتم توسعه
۱۶	جدول ۱.۲ احکام پیشنهادی مرتبط با آسیب‌های اجتماعی در لایحه برنامه هفتم توسعه

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۴۲): احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی

چکیده

راهبردگرایی و غفلت از سازوکارهای اجرایی برنامه نظیر عدم تعیین دقیق برنامه‌ها و جامع نبودن آنها، عدم تعیین دستگاه‌های مجری، ضعف در تنظیم ضمانت اجرای مواد و بندهای پیشنهاد شده و ضعف در شاخص‌گذاری. در مجموع احکام پیشنهاد شده در لایحه برنامه هفتم رونوشتی ضعیف از احکام قانون برنامه ششم توسعه در این زمینه محسوب می‌شوند؛ در حالی که پیوستگی و ماهیت انباشتی برنامه‌های توسعه اقتضا می‌کند احکام برنامه‌های جدید نسبت به برنامه‌های ماقبل خود از کیفیت بالاتری برخوردار باشند. در این گزارش، به‌منظور رفع نقاط ضعف موجود و تقویت احکام پیشنهادی، برخی از احکام بازنویسی و احکام جدیدی نیز به‌منظور اجرای هماهنگ برنامه‌های کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی پیشنهاد شده است.

گزارش حاضر به ارزیابی لایحه برنامه هفتم توسعه در زمینه کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی پرداخته است. در لایحه پیشنهادی دولت ماده (۸۵) و بندها و بخش‌هایی از مواد (۸۰)، (۸۴)، (۸۹) و (۹۲) به مبحث پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی اختصاص یافته‌اند. آسیب‌های اجتماعی مورد اشاره در لایحه عبارتند از: اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی، مفاسد اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی حوزه دانش‌آموزی و مصادیق مهم جرم و جنایت؛ البته به‌رغم تأکید اسناد بالادستی، از برخی آسیب‌های دیگر نظیر کار کودک غفلت شده و آسیب فراگیر اعتیاد نیز به‌قدر کفایت مورد توجه واقع نشده است. مهم‌ترین نقاط قوت احکام پیشنهادی عبارتند از: انطباق با سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، اولویت‌بندی آسیب‌های اجتماعی و توجه به نقش و ظرفیت‌های مردمی؛ مهم‌ترین نقاط ضعف آن نیز عبارتند از:

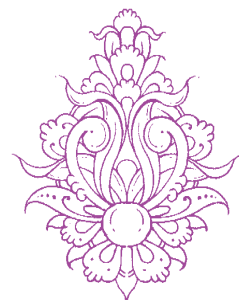

(۵۷) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (۱۳۹۶) هستند. احکام پیشنهادشده رونوشتی ضعیف از احکام قانون برنامه ششم توسعه‌اند، در حالی که پیوستگی و ماهیت انباشتی برنامه‌های توسعه اقتضا می‌کند احکام برنامه‌های جدید نسبت به برنامه‌های ماقبل خود از کیفیت بالاتری برخوردار باشند. ضعف رویکردی در نگارش و تدوین احکام پیشنهادی باعث شده است به راهبردها توجه شود و از برنامه‌های اجرایی دقیق و همه‌جانبه، تعیین شاخص‌های نظارت و ارزیابی، تنظیم ضمانت‌اجرائی و تعیین مجریان احکام غفلت شود.

گزارش حاضر به منظور رفع نقاط ضعف و تقویت احکام پیشنهادی حوزه کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی در متن لایحه برنامه هفتم، برخی از احکام را بازنویسی کرده و احکام دیگری به منظور الحاق به مواد موجود در لایحه پیشنهاد داده است. ماده پیشنهادی نخست ناظر بر کنترل و کاهش اعتیاد، به عنوان فراگیرترین آسیب اجتماعی کشور و اولویت نخست از نظر حاکمیت و مردم، تنظیم شده و احکامی مانند ضربه‌زدن به بنیان‌های مالی و اقتصادی قاچاقچیان، شناسایی اموال منقول و غیرمنقول و سرمایه‌های آنان و شبکه‌های تولید، توزیع و انتقال مواد مخدر، ضبط کلیه اموال قاچاقچیان و کاهش اطلاع‌داری و جمعیت کیفری در تعیین تکلیف پرونده‌های مرتبط و صدور رأی قطعی در کوتاه‌ترین زمان ممکن را به عنوان دستور کار سیاستی پیشنهاد کرده است. ماده دوم ساماندهی معتادان متجاهر و بی‌خانمان با رویکرد ادغام اجتماعی از طریق اقدام‌های یکپارچه در زمینه درمان، کاهش آسیب، اسکان و اشتغال بهبودیافتگان را مورد اشاره قرار داده و ماده پیشنهادی سوم به ارائه خدمات مشاوره از سوی سازمان بهزیستی به زوج‌های در آستانه ازدواج و زوج‌های دارای شرایط ناسازگاری و در معرض خطر طلاق پرداخته است. آخرین ماده پیشنهادی نیز، راه‌اندازی و استقرار پنجره واحد ارائه خدمات اجتماعی در راستای یکپارچه‌سازی ارائه خدمات به افراد در معرض آسیب اجتماعی و آسیب‌دیدگان اجتماعی را تکلیف کرده است. انتظار می‌رود در فرایند بررسی لایحه در مجلس شورای اسلامی، پیشنهادهای ارائه شده برای رفع کاستی‌ها و نقاط ضعف مزبور، با هدف افزایش قابلیت اجرا و نظارت‌پذیری برنامه در حوزه آسیب‌های اجتماعی مورد توجه نمایندگان محترم قرار گیرد.

موضوع این گزارش ارزیابی لایحه برنامه هفتم توسعه در زمینه کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی است. آسیب اجتماعی، به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می‌شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی جامعه قرار نمی‌گیرد. پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و کنترل و کاهش آنها طی دهه‌های اخیر یکی از دغدغه‌های اندیشمندان و سیاستگذاران بوده است. بر همین اساس در دو دهه گذشته، یکی از بسترهای مهم سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای آسیب‌های اجتماعی قوانین برنامه‌های توسعه بوده‌اند. نقطه عطف این برنامه‌ها در میزان توجه به مقوله آسیب‌های اجتماعی، قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰) است. به‌رغم همه اقدام‌های صورت گرفته به منظور کاهش آسیب‌های اجتماعی و دستاوردهای موجود، شواهد نشان‌دهنده تداوم و افزایش برخی از اشکال این آسیب‌هاست. با توجه به این تداوم، در لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۶-۱۴۰۲) نیز در قالب مفهوم ارتقای سلامت اجتماعی به این موضوع پرداخته شده است. در لایحه پیشنهادی در ماده (۸۵) و بندهایی از مواد (۸۰)، (۸۴)، (۸۹) و (۹۲) به پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی پرداخته شده است. آسیب‌های اجتماعی مورد توجه لایحه عبارتند از: اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی، مفاسد اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی حوزه دانش‌آموزی و مصادیق مهم جرم و جنایت؛ البته از برخی آسیب‌های دیگر نظیر آسیب‌های اجتماعی زنان و کار کودک، به‌رغم تأکید اسناد بالادستی نظیر قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (۱۳۹۶)، غفلت شده است.

بررسی احکام پیشنهادی در حوزه آسیب‌های اجتماعی نشان‌دهنده آن است که مهم‌ترین نقاط قوت احکام ذی‌ربط عبارتند از: انطباق با سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، اولویت‌بندی آسیب‌های اجتماعی و توجه به نقش و ظرفیت‌های مردمی. تداوم برنامه‌های پیشنهادی در حوزه آسیب‌های اجتماعی در لایحه برنامه هفتم توسعه نشان‌دهنده اهتمام سیاستگذاران به این موضوع است و این تداوم در صورتی که با راهبردها، برنامه‌ها و اقدام‌های اجرایی مؤثر همراه شود، می‌تواند در کاهش آسیب‌های اجتماعی اولویت‌دار کارآمد باشد. با وجود این نقاط قوت، احکام پیشنهاد شده فاقد رویکردی منسجم به منظور پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی، نظیر احکام پیشنهادی در ماده

مقدمه

آسیب‌های اجتماعی به دلیل ماهیت و شرایط وقوع خود همیشه همراه بشر بوده‌اند، گرچه نوع و میزان آنها از زمانی به زمان دیگر و از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت بوده است. طبق تعریف، آسیب اجتماعی، به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می‌شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی رسمی و غیررسمی جامعه محل فعالیت کنشگران قرار نمی‌گیرد و در نتیجه با منع قانونی یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبه‌رو می‌شود (عبداللهی، ۱۳۹۰). آسیب‌های اجتماعی نتیجه تغییر، تحولات و اختلال در نظام‌های اجتماعی و اقتصادی بوده و بسته به نوع و میزان شان می‌توانند نظم و امنیت اجتماعی را به مخاطره انداخته و با پیامدها و هزینه‌هایی که به‌جامی گذارند مانع از توسعه و پیشرفت جامعه شوند. طی سال‌های اخیر و هم‌زمان با گسترش بروز و شیوع آسیب‌های اجتماعی در کشور، سیاستگذاران و فعالان اجتماعی بیش‌ازپیش نسبت به تشدید این آسیب‌ها ابراز نگرانی کرده و به‌منظور پیشگیری، کنترل و کاهش آنها از طریق ارائه راهبردها و برنامه‌های مؤثر تلاش کرده‌اند. بر همین اساس، قوانین برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی یکی از بسترهای مهم سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای آسیب‌های اجتماعی طی دو دهه گذشته بوده‌اند. نقطه عطف این برنامه‌ها در میزان و کیفیت توجه به آسیب‌های اجتماعی، قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه (۱۳۹۶-۱۴۰۰) بوده است که در قالب مواد (۲)، (۵۹)، (۷۸)، (۸۰)، (۱۰۴) و (۱۲۰) به این موضوع پرداخته است. گرچه طی برنامه ششم توسعه اقدام‌های گسترده‌ای به‌منظور پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی صورت گرفت و نتایجی نیز در این زمینه حاصل شده است، اما به دلایل مختلفی همچون تشدید مسائل کلان اقتصادی و اجتماعی، نابرابری فضایی در پهنه کشور و در شهرها، مشکلات عمده در ساختار حکمروایی و ماهیت آسیب‌های اجتماعی؛ این‌گونه آسیب‌ها نه تنها کاهش پیدا نکردند، بلکه برخی از گزارش‌ها نشان می‌دهد که حتی برخی از اشکال آنها افزایش نیز یافته است (کرمانی و یوسفوند، ۱۴۰۰). با توجه به تداوم آسیب‌های اجتماعی، در لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۶-۱۴۰۲) در قالب مفهوم ارتقای سلامت اجتماعی مجدداً به این موضوع پرداخته شده است. در لایحه پیشنهادی دولت، ماده (۸۵) و بندهایی از مواد (۸۰)، (۸۴)، (۸۹) و (۹۲) به موضوع پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی اختصاص یافته‌اند. با عنایت به اهمیت و حساسیت موضوع آسیب‌های اجتماعی و نقش محوری برنامه‌های توسعه در تعیین راهبردها و سازوکارهای مداخلات اجتماعی در این زمینه، در گزارش حاضر تلاش شده است احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی در لایحه ارزیابی و پیشنهادهای لازم به‌منظور ارتقای آنها ارائه شود.

ارزیابی کارشناسی احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی

لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۶-۱۴۰۲) در پنج ماده (۸۰)، (۸۴)، (۸۵)، (۸۹) و (۹۲) به موضوع آسیب‌های اجتماعی پرداخته است. موضوع این ماده‌ها عمدتاً ناظر بر آسیب‌های اجتماعی نظیر طلاق، حاشیه‌نشینی، آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزی، کاهش جرم و جنایت و همچنین برخی از راهبردها و سازوکارهای پیشنهادی به منظور پیشگیری، کنترل و کاهش آنها نظیر تکمیل و اصلاح برنامه ملی کنترل و کاهش طلاق، اصلاح طرح جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی، اجرایی شدن پیوست اجتماعی، به‌روزرسانی سالیانه اطلس آسیب‌های اجتماعی، توسعه فوریت‌های اجتماعی، بهره‌گیری مطلوب از ظرفیت‌های مردمی و سازمان‌های مردم‌نهاد و غیره است. در ادامه هر یک از مواد مرتبط با آسیب‌های اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته و پیشنهادهای کارشناسی مربوطه ارائه می‌شود.

جدول ۱. ارزیابی احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی در لایحه برنامه هفتم توسعه

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	سابقه موضوع در قانون برنامه ششم و قوانین دائمی کشور	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
	(پ) وزارت کشور مکلف است طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار را با همکاری معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ برنامه تهیه و به تصویب شورای اجتماعی کشور برساند.			■	دارد	■ در میان جمعیت هدف طرح‌های حمایتی در حوزه بانوان، افزون بر زنان سرپرست خانوار، سایر اقشار از جمله دختران سرپرست خانوار، زنان و دختران بدسرپرست، بی‌سرپرست و خودسرپرست نیز باید مورد توجه و حمایت قرار گیرند.	(پ) وزارت کشور مکلف است طرح جامع توانمندسازی دختران و زنان سرپرست خانوار، بدسرپرست، بی‌سرپرست، خودسرپرست را با همکاری معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و بهزیستی ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ برنامه تهیه و به تصویب شورای اجتماعی کشور برساند.
۸۰	(ت) وزارت کشور موظف است نسبت به تکمیل و اصلاح برنامه ملی کنترل و کاهش طلاق با هدف افزایش پایداری نهاد خانواده و پیشگیری از گسست آن با همکاری معاونت امور زنان و خانواده رئیس‌جمهور و دستگاه‌های ذی‌ربط ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ برنامه اقدام نماید.		■		دارد	تکلیف بند «ت» ماده (۸۰) در بند «الف» ماده (۸۵) نیز تکرار شده است، از این رو لازم است تکلیف مربوطه در این بند حذف شود.	
۸۵	در راستای ارتقا سلامت اجتماعی و پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی، اقدامات زیر توسط دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به تشخیص شورای اجتماعی کشور انجام می‌شود: الف) اصلاح طرح جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی با تأکید بر تهیه برنامه مبتنی بر پیشگیری کنترل و کاهش اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی و مفاسد اجتماعی، بر اساس شاخص‌های معتبر و زمان‌بندی متناسب، ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ برنامه و تصویب آن در شورای اجتماعی کشور؛ تبصره: سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است اعتبارات لازم جهت اجرای برنامه جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی را در قالب بودجه سنواتی به‌صورت سه ماهه به دستگاه اجرایی ذی‌نفع تخصیص دهد. دستگاه‌های مجری مکلفند گزارش عملکرد خود از محل اعتبارات این برنامه را هر ۶ ماه یکبار به سازمان امور اجتماعی کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه دهند.			■	دارد	■ نوع صورت‌بندی محتوا و ضمانت اجرای صدر ماده (۸۵) ضعیف است. ■ برنامه جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی تاکنون تصویب و ابلاغ نهایی نشده است. لذا، به‌منظر واژه اصلاح مناسب نیست و به‌جای آن باید از واژه تدوین استفاده شود. ■ یکی از مهم‌ترین چالش‌های برنامه کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی عدم تخصیص اعتبار کافی، مناسب و به‌موقع برای اجرای این برنامه در سنوات گذشته بوده است. ■ دستگاه مجری ذی‌ربط این بند مشخص نشده است و باید مجری بندها بر مبنای تکالیف قانونی دستگاه‌ها تعیین شود.	در راستای ارتقای سلامت اجتماعی و پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی، دولت مکلف است اقدامات زیر را در چارچوب مصوبات شورای اجتماعی کشور انجام دهد: الف) تدوین برنامه جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی توسط سازمان امور اجتماعی کشور با اولویت اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی و مفاسد اجتماعی مبتنی بر رویکرد پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و توانمندسازی و ادغام اجتماعی آسیب‌دیدگان اجتماعی بر اساس شاخص‌های معتبر و زمان‌بندی متناسب، ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ برنامه و تصویب آن در شورای اجتماعی کشور؛ تبصره: سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است اعتبارات لازم جهت اجرای برنامه جامع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی را در قالب بودجه سنواتی به‌صورت سه ماهه به دستگاه اجرایی ذی‌نفع تخصیص دهد. دستگاه‌های مجری مکلفند گزارش عملکرد خود از محل اعتبارات این برنامه را هر ۶ ماه یکبار به سازمان امور اجتماعی کشور و سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه دهند.

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	سابقه موضوع در قانون برنامه ششم و قوانین دائمی کشور	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
۸۵	ب) پیشگیری اولیه از بروز آسیب‌های اجتماعی از طریق اصلاح برنامه‌ها، متون درسی دوره آموزش عمومی و پیش‌بینی آموزش‌های اجتماعی و ارتقای مهارت‌های زندگی با تأکید بر نظام یکپارچه پیشگیری در حوزه‌های دانش‌آموزی، دانشگاهی و کارگری؛			■	دارد	<p>■ این بند حاوی پیشنهادی کلی بوده و به چالش‌های حوزه پیشگیری پاسخ مناسبی ارائه نکرده است. گسیختگی و یکپارچه نبودن برنامه‌های پیشگیری، تقلیل برنامه‌های پیشگیری به اصلاح متون درسی، ضعف ضمانت اجرا و... مهم‌ترین چالش‌های این حوزه هستند.</p> <p>■ عدم توجه به رویکرد محله‌محور با تأکید بر محلات کم‌برخوردار شهری به‌رغم تأکید سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی.</p>	<p>طراحی و اجرای نظام یکپارچه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی با هدف کاهش عوامل خطر، ارتقای سطح دانش و مهارت‌های اجتماعی در حوزه‌های دانش‌آموزی، دانشجویی، کارگری و سرپازی توسط سازمان امور اجتماعی با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تا پایان سال اول اجرای برنامه.</p>
۸۵	پ) اجرایی‌شدن پیوست اجتماعی به‌منظور پیشگیری از ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی مبتنی بر برنامه‌های مصوب شورای اجتماعی کشور شامل برنامه‌ها و طرح‌های کلان توسعه‌ای، با توجه به آثار محیطی آنها به‌ویژه برای صدور مجوز به طرح‌های موضوع ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)؛			■	دارد	<p>■ بی‌توجهی به تحقق بند «۹» سیاست‌های کلی تأمین اجتماعی مبنی بر الزام دستگاه‌ها به تهیه پیوست تأمین اجتماعی برای برنامه‌ها و طرح‌های کلان ملی؛ و تحقق بند «۹» سیاست‌های کلی قانونگذاری در زمینه ابتدا بر نظرات کارشناسی و ارزیابی تأثیر اجرای قانون.</p> <p>■ تعدد پیوست‌های اجتماعی، فرهنگی، سلامت، محیط زیست و غیره که تاکنون بیش از ۱۲ پیوست مورد اشاره و تأکید سیاستگذار بوده است.</p> <p>■ کم‌توجهی سیاستگذاران به پیامدهای اجتماعی تصمیمات و مداخلات آنها.</p> <p>■ عدم توجه به پیوست‌نگاری طرح‌های منطقه‌ای و محلی درحالی‌که این طرح‌ها نیز دارای پیامدهای اجتماعی فراگیر هستند.</p> <p>■ عدم ضمانت اجرایی احکام قانونی پیشین مربوط به پیوست اجتماعی.</p>	<p>الحاق جزء «۱» به بند «پ» ماده (۸۵): جزء ۱- به‌منظور پیش‌بینی و مدیریت پیامدها، اعمال الزامات و استانداردهای اجتماعی - فرهنگی در سیاست‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های ملی، منطقه‌ای و محلی کشور «ستاد ملی پیوست اجتماعی و فرهنگی» تحت نظارت شورای اجتماعی کشور و همکاری شورای عالی انقلاب فرهنگی، با عاملیت سازمان امور اجتماعی و عضویت سازمان برنامه و بودجه، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و دستگاه‌های ذی‌ربط تشکیل می‌گردد.</p> <p>آیین‌نامه اجرایی این بند تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه هفتم توسعه توسط سازمان امور اجتماعی کشور تدوین شده و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p>
۸۵	ت) به‌روزرسانی سالیانه اطلس ملی آسیب‌های اجتماعی، گزارش ملی وضعیت اجتماعی و استانداردهای کیفیتی بخشی به داده‌های تولیدی و به اشتراک‌گذاری داده‌ها در حوزه آسیب‌ها و مسائل اجتماعی با محوریت سازمان امور اجتماعی کشور و با همکاری دستگاه‌های اجرایی عضو شورای اجتماعی کشور و مرکز آمار ایران تا پایان سال اول برنامه؛			■	دارد	<p>■ یکی از عمده‌ترین چالش‌های موجود در فرایند تهیه و به‌روزرسانی اطلس آسیب‌های اجتماعی در کشور عدم دسترسی سازمان امور اجتماعی به‌عنوان متولی امر به داده‌های موجود در سایر دستگاه‌ها و خلأ قانونی موجود در این زمینه است.</p>	<p>تکرار بند و الحاق تبصره تبصره: دستگاه‌های اجرایی عضو شورای اجتماعی کشور مکلفند شرایط را جهت دسترسی برخط سازمان امور اجتماعی به داده‌های مربوط به وضعیت اجتماعی کشور فراهم سازند. دستگاه‌هایی که دسترسی به زیرساخت‌های لازم در این زمینه ندارند مکلفند داده‌های مربوط به هر سال را تا پایان فروردین ماه سال بعد به‌صورت کامل و قابل تحلیل در اختیار سازمان امور اجتماعی قرار دهند.</p>

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	سابقه موضوع در قانون برنامه ششم و قوانین دائمی کشور	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
	ث) خدمات‌رسانی به‌موقع به افراد در معرض آسیب‌های اجتماعی با بهره‌گیری حداکثری از مشارکت‌های مردمی و غیردولتی؛			■	دارد	<ul style="list-style-type: none"> محتوای بند کلی است به‌گونه‌ای که نوع خدمت‌رسانی (درمان و کاهش آسیب)، گروه‌های هدف، سازوکارهای بهره‌گیری از مشارکت‌های مردمی و غیردولتی در آن مشخص نشده است. ضرورت و اهمیت خدمات‌رسانی بموقع به افراد در معرض آسیب (غفلت یا تأخیر در خدمات‌رسانی بموقع ممکن است افراد را در معرض آسیب‌های غیرقابل جبران قرار دهد). وظیفه اصلی خدمات‌رسانی به افراد در معرض آسیب برعهده دولت است و متولی اصلی آن باید مشخص شود. از ظرفیت‌های مردمی و غیردولتی باید هم‌جهت با ظرفیت‌های دولتی و به‌صورتی هم‌افزا استفاده شود. 	خدمات‌رسانی بموقع به افراد در معرض آسیب‌های اجتماعی با محوریت مراکز فوریت‌های اجتماعی ضمن بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌ها و مشارکت‌های مردمی و غیردولتی.
	ج) توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی با اولویت شهرهای متوسط و بزرگ، به‌تناسب جمعیت و میزان گسترش آسیب‌های اجتماعی، با رعایت قوانین و مقررات ذی‌ربط؛			■	دارد	<ul style="list-style-type: none"> مطابق با حکم بند «ب» ماده (۸۰) قانون برنامه ششم توسعه، توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی تقریباً در همه شهرهای بالای ۵۰ هزار نفر به‌شکل کمی صورت گرفته و آنچه در حال حاضر مسئله است کیفیت پایین خدمات به‌دلیل کمبود اعتبارات مالی، کمبود نیروی انسانی ثابت و متخصص، کیفیت کاری کارکنان و مشکلاتی همچون نداشتن خودرو، ساختمان و تجهیزات خوابگاهی مناسب است. 	ج) توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی با اولویت شهرهای متوسط و بزرگ، به تناسب جمعیت و میزان گسترش آسیب‌های اجتماعی، با رعایت قوانین و مقررات ذی‌ربط؛ تبصره: دولت مکلف است تا پایان سال دوم اجرای برنامه نسبت به تأمین نیروی انسانی متخصص و تجهیز مراکز فوریت‌های اجتماعی با اولویت خودرو، ساختمان و امکانات خوابگاهی در شهرهای بالای پنجاه‌هزار نفر اقدام نماید.
	چ) بهره‌گیری مطلوب از ظرفیت‌های مردمی از طریق بسط و توسعه نقش مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مشارکت گروهی و تأمین مالی مبتنی‌بر رویکرد خیر اجتماعی و ایجاد سامانه یکپارچه اطلاعات تشکل‌های مردم‌نهاد؛	■					

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	سابقه موضوع در قانون برنامه ششم و قوانین دائمی کشور	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
	ح) شناسایی نقاط آسیب‌خیز و بحران‌زای اجتماعی در بافت شهری، حاشیه شهرها و سکونتگاه‌های غیررسمی و تمرکز اطلاعات آن در سامانه مدیریت آسیب‌های اجتماعی با محوریت سازمان امور اجتماعی کشور و ایجاد هماهنگی و ایفای نقش حداکثری دستگاه‌های عضو شورای اجتماعی در قالب دفاتر تسهیل‌گری و توسعه محلی یا پایگاه‌های خدمات اجتماعی با استفاده از ظرفیت مساجد و ساکنین این مناطق در عرصه‌های حمایت اجتماعی؛			*	دارد	<p>■ شناسایی نقاط آسیب‌خیز و بحران‌زای اجتماعی، دسته‌بندی اطلاعات مربوط به آنها و هماهنگی میان دستگاه‌های ذی‌ربط در راستای حل مسئله کارویژه‌هایی است که در ادبیات ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی برای دفاتر تسهیل‌گری و توسعه محلی تعریف و تعیین شده‌اند. با عنایت به ابعاد و وجوه تخصصی این موضوع به نظر لازم است این موضوع در قالب دفاتر تسهیل‌گری و توسعه محلی یا پایگاه‌های خدمات اجتماعی صورت گیرد.</p>	پیشنهاد اصلاحی
	خ) جلوگیری از توسعه حاشیه‌نشینی با رویکرد تقویت کیفیت زندگی ساکنین کانون‌های مهاجرفرست (مهاجرت معکوس) و توزیع یکپارچه و مناسب منابع و امکانات متناسب با جمعیت توسط سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری بنیاد مستضعفان و ستاد اجرایی فرمان امام (ره) در چارچوب اسناد و مصوبات شورای عالی آمایش سرزمین؛			*	دارد	<p>■ یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در پیدایش و تقویت آسیب‌های اجتماعی در کشور مسئله عدم تعادل منطقه‌ای است و حکم حاضر ناظر بر این مسئله است.</p> <p>■ دستگاه و متولی این حکم در دولت باید مشخص شود.</p> <p>■ تعدد دستگاه‌های فعال خاصه نهادهای انقلابی همچون بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی و ستاد اجرایی فرمان امام در این حوزه و ضرورت هماهنگی و هم‌گرایی میان آنها.</p>	
۸۵	ژ) قوه قضائیه مکلف است نسبت به برنامه‌ریزی و زمینه‌سازی برای کاهش جرم و جنایت با هدف کاهش ده درصدی (۱۰٪) سالانه در مصادیق مهم آن توسط دستگاه‌های ذی‌ربط اقدام و علاوه بر اعلام عمومی، بر اجرای آن نظارت و گزارش عملکرد دستگاه‌ها را اعلام نماید.			*	ندارد	<p>■ اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های کاهش جرم و جنایت در کوتاه‌مدت به راحتی امکان‌پذیر نیست و از عوامل سطح کلان مانند نابرابری، فقر، سرمایه اجتماعی (فقدان آن) تأثیر می‌پذیرند. از این رو بهتر است به‌جای تعیین کاهش ده درصدی (۱۰٪) سالانه آن، نگاه فرابند-محور به آن داشت و مداخلات معطوف به محله‌های جرم‌خیز و کانون‌های بحران باشند. همچنین برنامه‌های کاهش جرم باید با برنامه‌های حمایت‌های اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی همسو باشند تا مؤثر واقع شوند.</p>	

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	سابقه موضوع در قانون برنامه ششم و قوانین دائمی کشور	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
۸۵	س) به منظور پیشگیری از وقوع جرائم مرتبط با سیم‌کارت‌های تلفن همراه یا شناسه‌های مخابراتی معادل آن، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است رأساً یا حسب اعلام قوه قضائیه سیم‌کارت‌های متوفیان، اشخاص حقوقی انحلال‌یافته یا تعطیل شده، اتباع غیرایرانی دارای اقامت موقت از کشور خارج شده، زندانیان در طول مدت حضور در زندان را جز در موارد دستور داده شده توسط مقام قضایی، تا زمان تعیین تکلیف توسط مالک قانونی حسب مورد یک‌طرفه یا مسدود نماید. مراجع دارنده اطلاعات موضوع این جزء مکلفند اطلاعات لازم را در اختیار وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات قرار دهند.	■			ندارد		
۸۹	به منظور برخورداری دانش‌آموزان از فرصت‌های تعلیم و تربیت باکیفیت و تأمین و بسط عدالت تربیتی، وزارت آموزش و پرورش مکلف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تا پایان سال اول برنامه، نسبت به موارد زیر اقدام نماید: ج) به منظور غنی‌سازی برنامه‌های قرآنی، فرهنگی، هنری و ورزشی در مدارس و تأمین سلامت روحی و جسمی دانش‌آموزان و پیشگیری و یا مقابله بهنگام و مؤثر با آسیب‌ها و مخاطرات اجتماعی دانش‌آموزان با بهره‌گیری از انواع روش‌های تربیتی، و با استفاده از ظرفیت دستگاه‌های اجرایی، مساجد، گروه‌های جهادی، سازمان بسیج مستضعفین، آستان‌های مقدس و حوزه‌های علمیه و مشارکت دانش‌آموزان مستعد و علاقه‌مند و خانواده‌ها، براساس «نظام جامع امور تربیتی» و «نظام مراقبت‌های اجتماعی دانش‌آموزان» که ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ برنامه، تهیه می‌گردد، نسبت به تسهیل‌گری و فراگیر کردن انواع روش‌های تربیتی از جمله اردوهای علمی، فرهنگی، ورزشی، زیارتی، راهیان‌نور و راهیان پیشرفت دانش‌آموزی با رعایت ملاحظات تربیتی اقدام نماید.			■	ندارد	<ul style="list-style-type: none"> ■ مقابله مؤثر با آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان نیازمند برنامه‌های شواهدمحور است در غیر این صورت نمی‌تواند در کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی آنها موفق عمل کند. ■ ظرفیت‌های نام برده نظیر گروه‌های جهادی، آستان‌های مقدس و حوزه‌های علمیه گرچه حائز اهمیت هستند اما در سطح کشور فاقد فراگیری هستند. ■ پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان نیازمند خدمات مبتنی بر شواهد نظیر خدمات مددکاری اجتماعی، مشاوره و روانشناسی نیز می‌باشد. ■ استقرار نظام مددکاری در مدارس و ادغام آن در سایر نهادهای متولی حمایت‌های اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزی برای پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی حائز اهمیت است. ■ در بند «ب» ماده (۸۵) موضوع پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان مورد توجه بوده است، از این رو بخش آسیب‌های اجتماعی بند اخیر می‌تواند در بند نام برده ادغام شود. 	<p>ج) به منظور پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان دولت مکلف است نظام مددکاری اجتماعی در مدارس را تا پایان سال اول برنامه طراحی و تا پایان برنامه در مدارس پرخطر مستقر کند. تبصره ۱. نظام مددکاری طراحی شده لازم است در نظام‌های حمایت اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی ادغام شود.</p> <p>تبصره ۲. دولت می‌تواند به منظور تحقق این بند از ظرفیت سایر دستگاه‌های اجرایی، دستگاه‌های حاکمیتی نظیر ستاد اجرایی فرمان حضرت امام و کمیته امداد امام خمینی (ره)، مساجد، گروه‌های جهادی، سازمان بسیج مستضعفین، آستان‌های مقدس و حوزه‌های علمیه و مشارکت دانش‌آموزان مستعد و علاقه‌مند و خانواده‌ها براساس «نظام جامع امور تربیتی» و «نظام مراقبت‌های اجتماعی دانش‌آموزان» بهره برد.</p>

شماره ماده	متن لایحه	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	سابقه موضوع در قانون برنامه ششم و قوانین دائمی کشور	اظهار نظر مختصر کارشناسی	پیشنهاد اصلاحی
۹۲	ماده ۹۲- در راستای ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش، و تأکید بر همکاری همه ارکان و فعالان، اقدامات زیر انجام می‌گردد: ب) سازمان مکلف است به‌منظور تأمین سلامت روحی و جسمی دانش‌آموزان و پیشگیری و مقابله بهنگام و مؤثر با آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان، از ظرفیت‌های قانونی در اختیار از جمله منابع و ظرفیت‌های سازمان‌ها و نهادهای متولی، اعم از سازمان‌های امور اجتماعی، بهزیستی، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، شورای اجتماعی کشور و دستگاه‌های درمانی، حمایتی، انتظامی، قضایی، فرهنگی، ورزشی و تربیتی و تجمیع منابع قابل‌اختصاص برای این امر اقدام نماید.			■		■ در بند «ب» ماده (۸۵) موضوع آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان مورد توجه بوده است، از این رو این بند می‌تواند به‌صورت تبصره به بند فوق اضافه شود.	

احکام پیشنهادی

به منظور پیوستگی احکام پیشنهادی در لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۶-۱۴۰۲) با برنامه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی پیشین به ویژه در حوزه مبارزه با مواد مخدر، روان‌گردان‌ها و پیش‌سازها، تقویت سامانه حکمروایی آسیب‌های اجتماعی و ارائه خدمات یکپارچه به افراد در معرض آسیب‌های اجتماعی و افراد آسیب‌دیده اجتماعی، تداوم ارائه خدمات و توجه به آسیب‌های اجتماعی نوپدید احکام زیر پیشنهاد می‌شود.

جدول ۲. احکام پیشنهادی مرتبط با آسیب‌های اجتماعی در لایحه برنامه هفتم توسعه

محل الحاق	متن پیشنهاد	اظهار نظر مختصر کارشناسی	کمیسیون مربوطه جهت ثبت پیشنهاد
ماده ۸۵	ستاد مبارزه با مواد مخدر مکلف است به منظور ضربه زدن به بنیان‌های مالی و اقتصادی قاچاقچیان با همکاری قوه قضائیه نسبت به کشف، شناسایی اموال منقول و غیرمنقول و سرمایه‌های قاچاقچیان و شبکه‌های تولید، توزیع و انتقال مواد مخدر، روانگردان‌ها و پیش‌سازها (به‌ویژه سرباندها و سرشک‌ها) در داخل و خارج از کشور اقدام نماید. قوه قضائیه موظف است نسبت به ضبط کلیه اموال قاچاقچیان و کاهش اطاله دادرسی و جمعیت کیفری در تعیین تکلیف پرونده‌های مرتبط و صدور رأی قطعی در کوتاه‌ترین زمان ممکن اقدام نماید. به‌طوری‌که ارزش مالی حاصل از ضربه به بنیان‌های مالی قاچاقچیان در طول اجرای برنامه، سالانه ۲۰ درصد افزایش یابد. کلیه وجوه حاصل از فروش این اموال و جرائم مربوط به قانون مبارزه با مواد مخدر و اصلاحات و الحاقات بعدی آن، پس از گردش خزانه در قالب بودجه سنواتی و موافقتنامه‌های متبادله دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر با سازمان برنامه و بودجه کشور در اختیار دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط قرار می‌گیرد.	حوزه مواد مخدر از گردش مالی بسیار بالایی در دنیا برخوردار است و این عامل، به‌رغم مجازات‌های سنگین موجود، محرک قدرتمندی برای ورود افراد و گروه‌های مختلف به این عرصه است. از این‌رو، برای مقابله مؤثر و یکپارچه با قاچاق مواد مخدر پیش از هر اقدامی نیاز به ضربه‌زنی به بنیان‌های اقتصادی قاچاقچیان هستیم.	کمیسیون اجتماعی / کمیسیون حقوقی و قضایی
ماده ۸۵	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان بهزیستی کشور) مکلف است با همکاری شهرداری‌ها نسبت به ساماندهی معتادین متجاهر و بی‌خانمان با رویکرد ادغام اجتماعی از طریق اقدامات یکپارچه در زمینه درمان، کاهش آسیب، اسکان و اشتغال بهبودیافتگان اقدام نماید.	خانمان‌خانمان هستند. بی‌معتادان متجاهر فراتر از اعتیاد به مواد مخدر، افرادی بی‌ای از یکی از اشکال شدید طرد اجتماعی است که افراد را با طیف گسترده‌ای از آسیب‌های اجتماعی در زمینه شغل، مسکن و سایر خدمات اقتصادی، اجتماعی و محرومیت سازد. از این‌رو، تقلیل مسئله معتادان متجاهر بهداشتی متعارف در جامعه مواجه می‌شود. از این‌رو، مقوله اعتیاد به مواد مخدر و تلاش در جهت حل مسئله در قالب پروتکل‌های این پدیده اجتماعی‌درمانی غیرمنعطف موجود، به‌هیچ‌وجه مبتنی‌بر واقعیت نیست. حل معضل معتادان متجاهر در جامعه مستلزم ایجاد شرایط جهت ادغام و پذیرش اجتماعی، حتی در صورت بازگشت به جامعه است. زیرا به‌دلیل انگ و عدم هاخانمان‌ای جز پناه بردن به اجتماع بی‌موفقیت فرایند درمان معتادان متجاهر، چاره‌منظور، طیفی از خدمات حمایتی منعطف، در چارچوب‌ماند. بدین‌برای افراد باقی نمی‌ماند. صورت یکپارچه برای حل مشکل اعتیاد، مسکن، اشتغال، راهبرد ادغام اجتماعی و به مسائل سلامت روانی و جسمی، پذیرش اجتماعی و غیره مورد نیاز است.	کمیسیون اجتماعی

محل الحاق	متن پیشنهاد	اظهار نظر مختصر کارشناسی	کمیسیون مربوطه جهت ثبت پیشنهاد
ماده ۸۵	دولت مکلف است در راستای کنترل و کاهش نرخ طلاق نسبت به ارائه خدمات مشاوره به تمام زوج‌های در آستانه ازدواج تا پایان سال اول اجرای برنامه اقدام نماید. زوج‌های دارای شرایط ناسازگاری در صورت ازدواج، از ابتدای ازدواج تا مدت دو سال تحت پوشش خدمات مشاوره‌ای این سازمان قرار می‌گیرند. تبصره- دولت مکلف است در راستای تحکیم نهاد خانواده و کاهش طلاق ارائه خدمات مشاوره به زوجین تازه ازدواج کرده را تا دو سال پس از تاریخ عقد رسمی تحت پوشش خدمات بیمه پایه و تکمیلی قرار دهد.	برحسب داده‌های موجود در سامانه مشاوره تصمیم (سازمان بهزیستی) مهم‌ترین عامل و دلیل اختلافات خانوادگی و درخواست برای طلاق سطح پایین مهارت‌های زندگی است. اما، زمانی زوجین جهت دریافت خدمات مشاوره ارجاع داده می‌شوند که این اختلافات به اوج خود رسیده و زوجین درخواست طلاق خود را ثبت نموده‌اند. راهکار مؤثر این مسئله ارائه خدمات مشاوره پیش از شکل‌گیری مسئله است.	کمیسیون اجتماعی / کمیسیون فرهنگی
ماده ۸۵	وزارت کشور مکلف است در راستای یکپارچه‌سازی ارائه خدمات به افراد در معرض آسیب اجتماعی و آسیب‌دیدگان اجتماعی نسبت به طراحی، استقرار و راه‌اندازی پنجره واحد ارائه خدمات حمایت اجتماعی با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تا پایان اجرای برنامه اقدام نماید. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد وزارت کشور (سازمان امور اجتماعی کشور) تا پایان سال دوم اجرای برنامه به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.	در حال حاضر مهم‌ترین چالش‌های نظام حکمرانی آسیب‌های اجتماعی در کشور عدم هماهنگی، موازی‌کاری، مسئولیت‌گریزی و نظارت ناکارآمد است. به نظر می‌رسد استقرار نظام مداخلات اجتماعی در حوزه آسیب‌های اجتماعی بر بستر یک پنجره واحد ارائه خدمات می‌تواند تا حدود زیادی چالش‌های فوق را مرتفع نماید.	کمیسیون اجتماعی
ماده ۸۵	بهمنظور ساماندهی و هدفمند نمودن منابع حاصل از ایفای مسئولیت‌های اجتماعی شرکت‌ها، گروه کاری راهبری مسئولیت اجتماعی در چارچوب راهبردها و سیاست‌های ابلاغی شورای اجتماعی کشور، توسط شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان با حضور نمایندگان شرکت‌ها و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط ایجاد گردد. تبصره ۱: ایجاد پروژه‌های عمرانی توسط دستگاه‌های اجرایی از محل منابع مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها منوط به تأیید کارگروه مذکور و رعایت سایر قوانین و مقررات مرتبط بوده و در صورت مشارکت دولت، مستلزم مبادله موافقت‌نامه می‌باشد. تبصره ۲: آیین‌نامه اجرایی الگوی استقرار مسئولیت اجتماعی و شاخص‌های مرتبط با این تبصره، ظرف سه ماه پس از ابلاغ این قانون، توسط سازمان برنامه و بودجه کشور و با همکاری وزارت کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	در کشور ما اغلب شرکت‌ها و صنایع دولتی، خصولتی و خصوصی در صورت‌های مالی خود بخشی را تحت عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) ذکر می‌کنند که به‌علت عدم وجود سازوکار ثبت، ارزیابی و محتسب‌سنجی، اطلاع دقیقی از میزان ریالی آن در دست نیست. اما شواهد میدانی و گزارشات غیررسمی میزان آن را چند ده هزار میلیارد ارزیابی می‌کنند. عدم شفافیت در خصوص میزان و نحوه هزینه‌کرد CSR پیامدهای متعددی را در پی دارد که به‌صورت گذرا می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: <ul style="list-style-type: none"> ■ عدم نظارت بر نحوه هزینه‌کرد و ایجاد بستری برای فساد ■ هدر رفت منابع به‌دلیل عدم انسجام در برنامه‌ها و در نتیجه عدم اثربخشی ■ محلی برای فرایندهای مالی غیرقانونی و پولشویی 	کمیسیون اجتماعی / برنامه و بودجه

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

می‌کند احکام برنامه‌های جدید نسبت به برنامه‌های ماقبل خود از کیفیت بالاتری برخوردار باشند. این امر منطقی‌تر از طریق ارزیابی برنامه‌های پیشین و رفع نواقص آن در برنامه جدید صورت می‌گیرد. همچنین ارزیابی احکام لایحه برنامه هفتم توسعه در حوزه آسیب‌های اجتماعی در مقایسه با قانون برنامه ششم توسعه از منظر اصول قانون‌نویسی ضعیف‌تر ارزیابی می‌شود. چراکه به لحاظ اولویت‌گذاری، تعیین راهبرد، تعیین اقدام‌های اجرایی، مشخص کردن متولی اجرا، شاخص‌گذاری و ضمانت اجرا به گونه‌ای ضعیف‌تر از برنامه ششم تدوین و تنظیم شده است. برای مثال اگرچه در لایحه راهبردهای پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی مورد توجه بوده است و به پیشگیری اولویت بیشتری داده شده اما تا زمانی که برنامه‌های اجرایی به همراه مجری و ضمانت اجرایی آنها تعیین نشود امکان تحقق این راهبردها در عمل اندک خواهد بود. به منظور رفع نقاط ضعف و خلأهای موجود در لایحه، برخی از احکام پیشنهادی بازنگری شده، برنامه‌های اجرایی احکام تصریح، دستگاه مجری و ضمانت اجرایی آنها مشخص و نقش تخصصی دولت در نسبت با استفاده از ظرفیت‌های مردمی و سازمان‌های مردم‌نهاد مشخص گردید. همچنین با هدف تقویت محتوایی متن لایحه تعدادی از احکام الحاقی به شرح ذیل پیشنهاد شد:

■ ستاد مبارزه با مواد مخدر مکلف است به منظور ضربه زدن به بنیان‌های مالی و اقتصادی قاچاقچیان با همکاری قوه قضائیه نسبت به کشف، شناسایی اموال منقول و غیرمنقول و سرمایه‌های قاچاقچیان و شبکه‌های تولید، توزیع و انتقال مواد مخدر، روانگردان‌ها و پیش‌سازها (به‌ویژه سرباندها و سرشبه‌ها) در داخل و خارج از کشور اقدام کند. قوه قضائیه موظف است نسبت به ضبط همه اموال قاچاقچیان و کاهش اطلاع دادرسی و جمعیت‌کف‌ری در تعیین تکلیف پرونده‌های مرتبط و صدور رأی قطعی در کوتاه‌ترین زمان ممکن اقدام کنند. به طوری که ارزش مالی حاصل از ضربه به بنیان‌های مالی قاچاقچیان در طول اجرای برنامه، سالیانه ۲۰ درصد افزایش یابد. همه وجوه حاصل از فروش این اموال و جرائم مربوط به قانون مبارزه با مواد مخدر و اصلاحات الحاقات بعدی آن، پس از گردش خزانه در قالب بودجه سنواتی و موافقتنامه‌های متبادله دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر با سازمان برنامه و بودجه کشور در اختیار دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط قرار می‌گیرد.

■ وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (سازمان بهزیستی کشور) مکلف است با همکاری شهرداری‌ها نسبت به ساماندهی معتادان متجاهر و بی‌خانمان با رویکرد ادغام اجتماعی از طریق اقدام‌های یکپارچه در زمینه درمان، کاهش آسیب، اسکان و اشتغال بهبودیافتگان اقدام کند.

لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۶-۱۴۰۲) همانند سایر قوانین برنامه توسعه جمهوری اسلامی ایران به موضوع آسیب‌های اجتماعی توجه داشته و در قالب مفهوم سلامت اجتماعی به این موضوع پرداخته است. در لایحه پیشنهادی ماده (۸۵) به شکل کامل و بندها و بخش‌هایی از مواد (۸۰)، (۸۴)، (۸۹) و (۹۲) به بحث پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی اختصاص یافته‌اند. آسیب‌های اجتماعی مورد اشاره در لایحه عبارتند از: اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی، مفاسد اجتماعی، آسیب‌های اجتماعی حوزه دانش‌آموزی و مصادیق مهم جرم و جنایت. لایحه همچنین از آسیب اجتماعی مانند کار کودک غفلت کرده و آسیب اجتماعی اعتیاد، به عنوان فراگیرترین آسیب اجتماعی کشور و اولویت نخست از نظر حاکمیت و مردم، را به قدر کفایت مورد توجه قرار نداده است. متخصصان اذعان دارند که اقدام‌ها و برنامه‌های پیشگیری و کنترل آسیب‌های اجتماعی زمانی موفق خواهند بود که از سنین پایین شروع شوند؛ در این زمینه گرچه لایحه به آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان توجه داشته است، اما روی هم رفته برخلاف توصیه‌های سیاستی مطرح در مطالعات این حوزه و اسناد بالادستی از جمله قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (۱۳۹۶) به ساز و کارهای متناسب برای شروع مداخلات در سنین پایین توجه کافی نداشته است.

در مجموع عمده نقاط قوت برنامه عبارتند از: انطباق با سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، اولویت‌بندی آسیب‌های اجتماعی و توجه به نقش و ظرفیت‌های مردمی. مهم‌ترین نقاط ضعف لایحه نیز عبارتند از: ضعف در تنظیم ضمانت اجرای مواد و بندهای پیشنهاد شده، عدم تعیین مجری مشخص برای تکالیف تعیین شده، جامع نبودن اقدام‌های اجرایی پیشنهادی و شواهد محور نبودن برخی از آنها، غفلت از ساز و کار اجرایی و زمان‌بندی تخصیص اعتبارات مربوطه، عدم توجه به ادغام نظام پیشگیری، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی در نظام حمایت‌های اجتماعی، عدم توجه و بهره‌گیری از ظرفیت دستگاه‌های حاکمیتی، غفلت از مسئله کار کودک و ابعاد آسیب اعتیاد، عدم توجه به چالش‌های نظام تنظیم‌گری در حوزه آسیب‌های اجتماعی، ضعف در شاخص‌گذاری و ضمانت اجرای احکام، نگاه حداقلی و معلول محور به آسیب‌های اجتماعی، ضعف رویکرد آینده محور به آسیب‌های اجتماعی، عدم توجه به مقوله زنده‌شدن آسیب‌های اجتماعی و راهبردگرایی و غفلت از اقدام‌های اجرایی.

با وجود نقاط ضعف و قوت فوق‌الذکر، احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی در لایحه برنامه هفتم توسعه در مقایسه با قانون برنامه ششم توسعه، کیفیت پایین‌تری داشته و می‌توان احکام پیشنهاد شده را رونوشتی ضعیف از احکام قانون برنامه ششم توسعه تلقی کرد؛ این در حالی است که پیوستگی و ماهیت انباشتی برنامه‌های توسعه اقتضا

از تاریخ عقد رسمی تحت پوشش خدمات بیمه پایه و تکمیلی قرار دهد.

■ وزارت کشور مکلف است در راستای یکپارچه‌سازی ارائه خدمات به افراد در معرض آسیب اجتماعی و آسیب‌دیدگان اجتماعی نسبت به طراحی، استقرار و راه‌اندازی پنجره واحد ارائه خدمات اجتماعی با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تا پایان اجرای برنامه اقدام کند. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد وزارت کشور (سازمان امور اجتماعی کشور) تا پایان سال دوم اجرای برنامه به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

■ دولت مکلف است در راستای کنترل و کاهش نرخ طلاق نسبت به ارائه خدمات مشاوره به تمام زوج‌های در آستانه ازدواج تا پایان سال اول اجرای برنامه اقدام نماید. زوج‌های دارای شرایط ناسازگاری و در معرض خطر طلاق در صورت ازدواج، از ابتدای ازدواج تا مدت پنج سال تحت پوشش خدمات مشاوره‌ای این سازمان قرار می‌گیرند.

تبصره - دولت مکلف است در راستای تحکیم نهاد خانواده و کاهش طلاق ارائه خدمات مشاوره به زوجین تازه ازدواج کرده را تا پنج سال پس

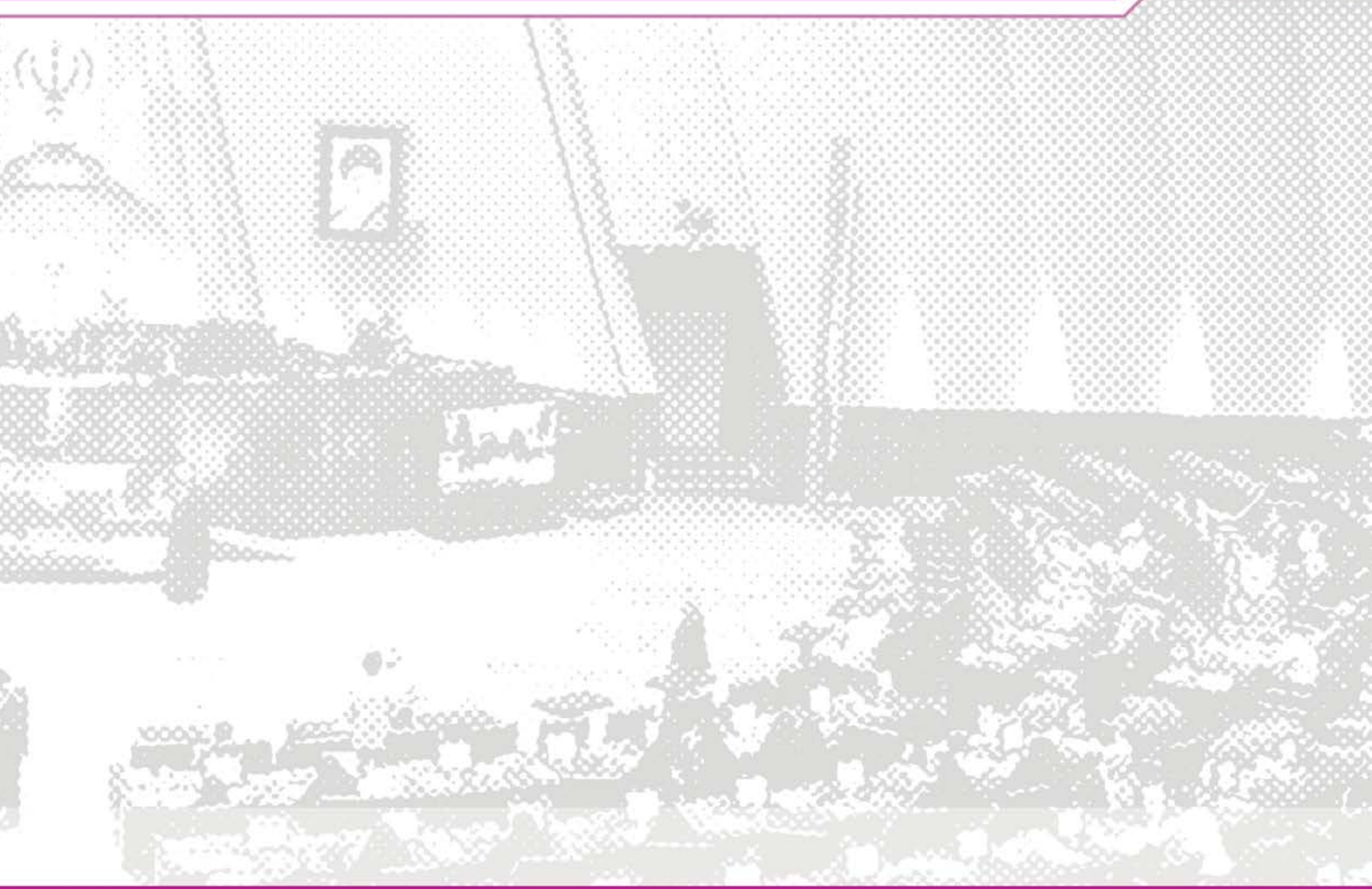
منابع و مأخذ

۱. ایران، ج اول، تهران، آگهی: ص ۱۵.
۳. کرمانی، محسن و یوسفوند، سامان. (۱۴۰۰). ارزیابی عملکرد قانون برنامه ششم توسعه در حوزه کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

۱. با حشمت جویباری، شهاب. (۱۴۰۱). ارزیابی عملکرد احکام برنامه ششم توسعه در حوزه مبارزه با مواد مخدر و اعتیاد، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۲. عبداللهی، محمد (۱۳۹۰). آسیب‌های اجتماعی و روند تحول آن در

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc@majles.ir